

Key words: the State Scientific Library of Ukraine named after V. O. Sukhomlinsky, library mass work, cultural and educational events, cultural and social communications, the integrated field informational resource.

Надійшла до редколегії 18.12.2013 р.

УДК 022.3-043.2:023.4

О. І. Шкира,
*засл. працівник культури України, директор бібліотеки ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

КОМФОРТ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАПОРУКА ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розглядаються засади й основний зміст діяльності книгозбірні вишу в сучасних умовах. Висвітлюється система роботи щодо розвитку бібліотечного простору, забезпечення оперативної та якісної інформаційної підтримки навчально-виховного, наукового процесів із максимально ефективним використанням бібліотечних ресурсів і новітніх інформаційних технологій; наголошується на важливості створення комфортних бібліотечних умов для фахового й особистісного розвитку майбутніх педагогів.

Ключові слова: *університетська бібліотека, бібліотечний простір, бібліотечний комфорт, бібліотечний дизайн, інформаційні потреби, користувачі, інтелектуальний і духовний розвиток.*

Постановка проблеми. Упродовж останнього двадцятиріччя сформувався новий підхід до розуміння ролі бібліотеки в нашому суспільстві. Якщо раніше книгозбірні розглядалися як ідеологічні установи, покликані насамперед підтримувати державні цінності, то зараз це заклади, що орієнтуються на широкий спектр інтересів особистості. Бібліотеки університетів, виконуючи основну свою функцію інформаційного забезпечення наукового й навчально-виховного процесів, мають також сприяти формуванню самодостатньої людини, здатної усвідомлено ставитися до оточення та бути самостійною у своїй діяльності. У сучасних умовах книгозбірні вищих навчальних закладів перетворилися на інститути, де створено особливе інтелектуально-емоційне середовище, захоплююче передусім для студентства. Вони орієнтовані на інтенсивний розвиток бібліотечних процесів і технологій, результатами яких користується молодь, науковці, представники різноманітних професій та читачі різних вікових груп. Ідеал бібліотеки ХХІ сторіччя – це відкритість для всіх охочих. Тому сьогодні нами висвітлюється діяльність книгозбірні ВНЗ як відкритої системи, розвиток якої визначається як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Нині це питання актуальне. Також особливо важливим, на нашу думку, є соціальне й внутрішньокорпоративне партнерство – встановлення творчих і ділових контактів, залучення до співробітництва організацій,

окремих особистостей, котрі виступають повноправними співавторами проектів книгозбірні та разом з нею вибудовують культурно-інформаційний простір.

Мета статті – розглянути засади й основний зміст діяльності бібліотеки вишу в сучасних умовах, обґрунтувати важливість створення комфортних бібліотечних умов для фахового та особистісного розвитку майбутніх педагогів.

Аналіз наукових досліджень. Питання організації ефективної роботи книгозбірні, забезпечення комфортного бібліотечного простору нині є досить актуальними. Цим проблемам присвячені наукові розвідки таких сучасних дослідників, як Л. Амлінський, Т. Гранчак, В. Дригайло, С. Єзова.

Основна частина. Діяльність бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» ґрунтується на параметрах інформаційно-освітньої моделі, реалізація якої стала можливою завдяки забезпеченню книгозбірні комп'ютерною технікою, що відкрило перед нею нові можливості оперативного та якісного задоволення інформаційних потреб сучасного користувача, а також зміні ідеології бібліотечного обслуговування. Оснащення бібліотеки університету сучасною комп'ютерною технікою розпочалося 2001 року. Проте велика кількість інформаційних ресурсів, що зберігається в ній, часто залишається незатребуваною через недостатню інформаційну культуру користувачів, невміння правильно висловити свою інформаційну потребу, оперативно знайти, проаналізувати необхідну інформацію й раціонально нею скористатися. У зв'язку з цим зусилля колективу насамперед було спрямовано на підвищення інформаційної культури користувачів. З цією метою фахівцями бібліотеки університету підготовлено навчально-методичне видання «Довідка з програмної системи «УФД/Бібліотека», прайси про книгозбірню з необхідними відомостями про її структуру та діяльність. Щорічно проводяться Декади першокурсника, екскурсії по бібліотеці, тематичні огляди книг за спеціальностями, здійснюється навчання користувачів пошуку потрібної інформації в традиційних й електронному каталогах, періодично створюються бібліографічні видання: списки рекомендованої літератури, бібліографічні покажчики, готуються традиційні книжкові та розгорнуті виставки, до організації яких активно залучаються викладачі й студенти. Сформовано систему сигнальної документації (Дошка оголошень, стенди «Правила користування бібліотекою», «Експрес-інформація», «Новинки бібліотеки», спеціальні таблички-вказівники тощо). У читальних залах цієї установи працюють тематичні бібліотекарі-консультанти. Книгозбірня має свій веб-ресурс (www.library.phdpu.edu.ua), який дає змогу користуватися її ЕК, а також повнотекстовою базою навчально-методичних матеріалів. Сайт бібліотеки – це дієвий засіб реклами й створення позитивного іміджу навчального закладу, він сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу в університеті. Варто зазначити, що книгозбірня працює в напрямі розширення бази електронних книг.

Бібліотека університету – інформаційно-освітній і культурологічний центр, оскільки багато уваги приділяється реалізації культурно-просвітницької та виховної

функції. Її колективом встановлено творчі, конструктивні стосунки з ректоратом, деканатами й всіма структурними підрозділами цього вишу. Завдяки діяльності книгозбірні здійснюється інформаційний супровід загальноуніверситетських заходів. Традиційними стали книжково-ілюстративні виставки та виставки робіт, авторами яких є викладачі, співробітники й студенти. Вони активно залучаються до їх створення та отримують можливість проявити свої творчі здібності в галузі дизайну, оформивши відповідну вітрину. Популярними є експозиції виставкової галереї, присвячені університетським педагогічним династіям. Також організуються виставки робіт декоративно-вжиткового мистецтва відомих митців Переяславщини. Презентація кожної виставки стає незабутнім культурним заходом. Крім того, у бібліотеці проводяться різноманітні зустрічі з відомими людьми, конференції, круглі столи, семінари, тренінги тощо. Така робота зумовлює створення середовища партнерства й діалогічного спілкування.

Книгозбірня університету, з метою всебічного інтелектуального розвитку особистості молодої людини та виховання національно свідомого громадянина, плекання української душі, спрямовує свої зусилля на забезпечення студентів відомостями історичного, літературного, географічного краєзнавства. Так, її співробітниками створено зведений краєзнавчий каталог, який, зокрема, вміщує бібліографічну інформацію про літературні пам'ятки, що знаходяться на зберіганні у фондах музеїв міста й приватних колекціях. У рамках творчої бібліотечної лабораторії реалізуються креативні проекти, що мають на меті втілення ідей національного, морального, трудового виховання молоді, розвиток інтелекту та духовне зростання особистості. Це, зокрема, такі проекти: «Київщинознавство», «Сковородіана», «Козаччина», «Наукова еліта Переяславщини», «Космічна Україна», план реалізації яких передбачає зв'язок зі ЗМІ, обмін досвідом, ексклюзивні зустрічі з цікавими людьми, корпоративні культурно-просвітницькі заходи, формування архіву персональних колекцій, організацію мультимедіахрестоматійних тематичних повнотекстових баз даних, «інформаційні марафони», створення тематичних картотек, випуск біобібліографічних покажчиків і нарисів (наразі вийшло друком 11 видань бібліографічного характеру).

Професійний розвиток персоналу бібліотеки, який відбувається завдяки участі в наукових конференціях, семінарах, майстер-класах, перекваліфікації, підвищенні кваліфікації, обміну передовим досвідом з бібліотекарями провідних вишів України в рамках культурно-просвітницьких турів (загалом їх проведено 19), а отже, й нові ідеї, знання, навички, що з'являються у його процесі, розробка концепції подальшого поступу книгозбірні тощо спричинили суттєві зміни в роботі її працівників: від вузької спеціалізації та обмеженої відповідальності за доручену роботу – до широких професійних профілів, від спланованого професійного й кар'єрного росту – до інформованого та гнучкого вибору траєкторії професійного розвитку й створення можливостей для всебічного вдосконалення кожного учасника освітнього процесу. Адже співробітники бібліотеки, опанувавши відповідні знання, потім застосовують їх

на практиці під час обслуговування користувачів. Багаторічні зусилля бібліотекарів, спрямовані на створення комфортних умов перебування читача в книгозбірні, увінчалися успіхом – організацією безбар'єрного бібліотечного простору. Користувач, перебуваючи в названій установі, може займатися різними видами діяльності: навчанням, самостійною роботою, релаксом, культурним відпочинком тощо, у разі потреби може вільно переходити до різнофункціональних читальних залів (читального залу гуманітарних дисциплін, читального залу суспільних дисциплін, університетського інформаційного центру «Чумацький шлях», дисплей-залу, залу для науковців), копіювати документи, користуватися послугами книжкового магазину, кафе, що знаходяться поряд із бібліотекою на арендованих площах університету, відвідувати концерти в актовому залі й наукові заходи в конференц-залі, котрі розташовані в суміжних з книгозбірнею приміщеннях, тощо.

У світі практикують безліч способів, щоб зацікавити насамперед молодь до читання. Часом обирають екстраординарні варіанти, скажімо, побачення серед книжкових полиць. Інколи плануються не просто приміщення з книжками, а тренажерні зали для інтелекту, інтер'єри для фотозйомок, оригінальні кав'ярні. Розширилася функціональність сучасної бібліотеки – це вітальня, робочий кабінет, навчальний майданчик, місце для спілкування, важлива установа, що відкриває користувачам великі можливості для розвитку та комфорту. Питанню забезпечення бібліотечного комфорту – інтелектуально-інформаційного, психологічного й фізичного – нині приділяється багато уваги в науковій літературі. У зв'язку з вищезазначеним, реформуєчи діяльність бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», колектив та адміністрація вишу подбали насамперед про створення нового дизайну, що зумовило зміну її іміджу й зростання престижу. Так, було використано новітні підходи до вибору конфігурації функціональних зон, завдяки цьому досягнуто оригінального та зручного для працівників і користувачів розміщення робочих місць, скляних перегородок-панелей, стелажів, мобільних деталей інтер'єру, зокрема вітрин, каталожних шаф, зелених насаджень, художні й декоративні властивості котрих надали приміщенням особливої теплоти. Велику увагу приділено вимогам кондиціонування, освітлення залів та індивідуальних робочих місць, тонуванню функціональних зон, кольору й обрисам бібліотечних меблів. Під час облаштування книгозбірні по змозі використовувалися не синтетичні, а природні матеріали. Загалом бібліотечні меблі та їх розташування гармоніюють із дизайном приміщень. У кожній читальній залі досягнуто єдності стилю. Так, залу інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» названо на честь нашої Галактики, яка уособлює нескінченність зоряного світу, довгу путь, а отже, і шлях до пізнання Всесвіту, дорогу до знань; це символ астральної батьківщини, національної історії та культури, шлях у Вирій, у небо. Ця зала поділяється на функціональні зони (комп'ютерна зона, зала періодичних видань, зала наукових видань, музей-архів академіка Ю. Бойка-Блохина) і має у своєму оформленні конфігурації зодіакальних сузір'їв, картини-пейзажі,

авторами яких є студенти відділення образотворчого мистецтва педагогічного факультету. Тут використовується як індивідуальне освітлення робочих місць, так й оригінальні люстри, за допомогою яких кімната набуває синього відтінку – кольору неба. Залу інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» укомплектовано 20 комп'ютерами з виходом в Інтернет, забезпечено вільний доступ користувачів до періодичних видань.

Під час оформлення інтер'єрів 7 читальних залів бібліотеки враховувалися насамперед інтереси читачів. Відомо, що вища освіта сьогодні все більше тяжіє до колаборативного навчання. Тому студентам часто доводиться виконувати завдання не поодиноці, а групою. Зважаючи на це, зали було укомплектовано столами, розташованими по периметру та в їх центрах (ЧЗ № 1), а також по два в групі на 8 осіб на певній відстані одна від одної (зала «Чумацький шлях»), таке розміщення є досить зручним під час групової роботи студентів і створює ефект певної звукової ізоляції. Адже сучасні студенти – люди мобільні, внутрішньо розкуті, примус до напруженої розумової праці чи тиск замкненого простору сприймається ними часто негативно, вони люблять багато спілкуватися, зокрема в режимі он-лайн, що також було передбачено під час проектування залів книгозбірні та планування її діяльності. У бібліотеці забезпечено гнучкість читацької зони: відвідувач може користуватися як традиційним, так, за бажанням, й електронним фондом у межах одного приміщення. Тим студентам, які хочуть працювати в максимальній тиші, пропонуємо займати місця в залі наукової літератури, де, як правило, мало відвідувачів, ніхто не відволікає уваги. Проведене книгозбірною анкетування користувачів засвідчило популярність її в студентському середовищі. Вони зазначили наступні причини, за якими надають перевагу саме бібліотеці: зручні робочі місця, швидкий доступ до комп'ютерів та Інтернету, місця для роботи з ноутбуками, спокійна атмосфера та, за бажанням, швидка зміна видів діяльності. Також вказувалося на сучасний дизайн приміщень, який позитивно впливає на сучасного студента, підвищує працездатність, створює почуття естетичної насолоди, психологічного комфорту.

Колектив бібліотеки свідомий того, що коли книгозбірня як внутрішньою архітектурою, технічним оснащенням, так і культурою обслуговування та зручністю користування фондами відповідає побажанням читачів, а то й випереджає їх, тоді вони із задоволенням послуговуються її ресурсами. Комфорт бібліотечного простору сьогодні немислимий без нових технологій. У книгозбірні ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» повністю автоматизовано всі бібліотечні процеси, пов'язані з обслуговуванням читачів: запис до бібліотеки, виготовлення електронного читацького квитка, видача документів. Колектив цієї установи максимально використовує ресурс програмної системи «УФД/Бібліотека», у співпраці з її розробниками створює нові параметри, необхідні для удосконалення бібліотечної діяльності. Книгозбірною забезпечено діалог читача та бібліотекаря.

Висновки. Отже, діяльність університетської бібліотеки спрямована на розвиток особистості майбутнього фахівця. Тому всі свої зусилля співробітники книгозбірні й надалі спрямовуватимуть на задоволення інформаційних потреб сучасної молоді та підвищення комфорту її перебування в цій установі.

Список використаних джерел

1. *Амлінський Л.* Бібліотечний комфорт: розкіш чи веління часу / Л. Амлінський // Бібл. вісн. – 2010. – № 3. – С. 39–44.
2. *Гранчак Т.* Еволюція вимог до професії бібліотечного працівника та її особливості на сучасному етапі розвитку суспільства / Т. Гранчак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / [ред. кол. О. С. Онищенко (голова) та ін.]. – К., 2003. – Вип. 11. – С. 61–67.
3. *Дригайло В.* Основы организации работы библиотеки вуза / В. Дригайло // Бібл. форум України. – 2006. – № 2. – С. 29–33.
4. *Езова С.* Дискурс о библиотечном пространстве / С. Езова // Науч. и техн. б-ки. – 2006. – № 9. – С. 5–10.
5. *Трубецков К.* Библиотека нового тысячелетия: собирательный образ / К. Трубецков // Библ. дело. – 2007. – № 1. – С. 14–16.

О. И. Шкира

Комфорт библиотечного пространства – залог всестороннего развития будущего специалиста

В статье рассматриваются принципы и основное содержание деятельности библиотеки вуза в современных условиях. Освещается система работы по развитию библиотечного пространства, обеспечению оперативной и качественной информационной поддержки учебно-воспитательного и научного процессов с максимально эффективным использованием библиотечных ресурсов, современных информационных технологий, подчеркивается важность создания максимально комфортных библиотечных условий для профессионального и личностного развития будущих педагогов.

Ключевые слова: университетская библиотека, библиотечное пространство, библиотечный комфорт, библиотечный дизайн, информационные потребности, пользователи, интеллектуальное и духовное развитие.

О. I. Shkyra

Comfort of library spaciousness as guarantee of thorough development of future specialist

In the article deals with the principles and main content of library's activity in the higher educational establishment at modern conditions. The system of work in regard to development of library spaciousness is elucidated, ensuring of operative and qualitative information support of educational and bring up, scientific process from maximum effective using of library resources and modern information technologies; important of making of maximum comfortable library conditions for professional and personal development of future teachers.

Key words: university library, library spaciousness, library comfort, library design, information necessities, users, intellectual and spiritual development.

Надійшла до редколегії 22.11.2013 р.